

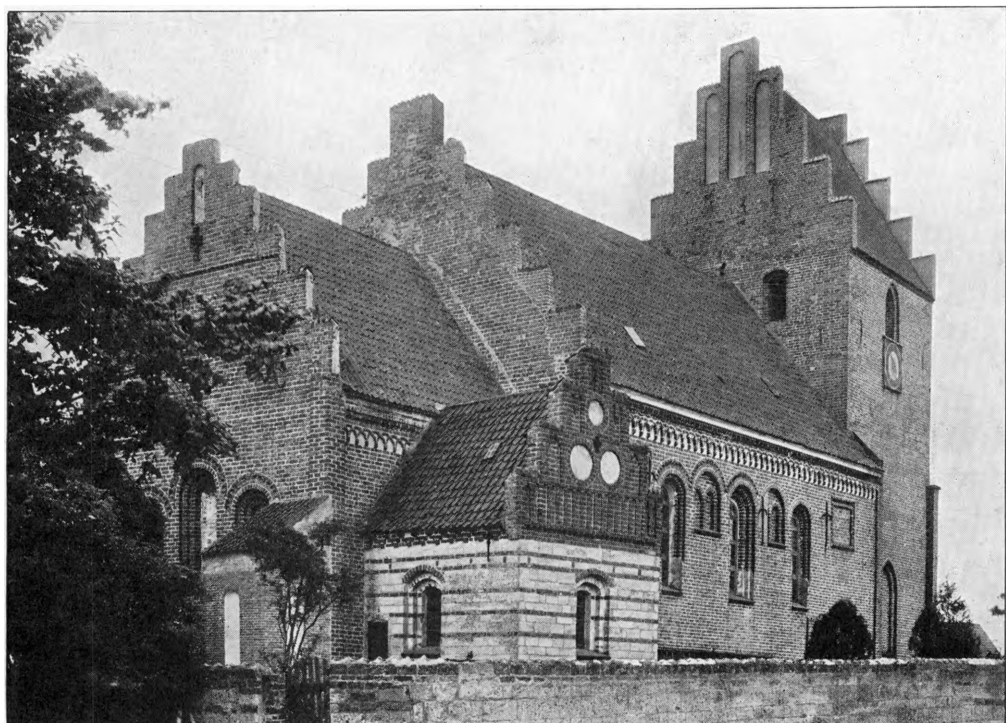

Fig. 1. Borre. Ydre, set fra Nordøst.

C. A. J. 1915

BORRE KIRKE

MØNBO HERRED

I Roskildebispens Jordebog o. 1370 kaldes Sognet *Østerborg*, og ialfald i den senere Middelalder var Østerborg eller Borre en Købstad, som endnu 1648 fik sine Privilegier stadfæstet, omend den da forlængst var ophørt at spille nogen Rolle. Da Lybækkerne 1510 angreb Møn og forgæves søgte at erobre Stege, plyndrede og brændte de det aabne Land, og Borre har da sikkert lidt Overlast (sml. S. 993 f.). Præsteindberetningen 1755 fortæller, at der i Sakristiet o. 1748 blev fundet en ganske liden, af Møl og Ælde hartad fortæret Seddel, hvoraf Præsten mente at kunne samle saa meget, at Kirken var ruineret af Lybækkerne, da Hansestæderne fejdede paa Danmark og de med deres Skibe kunde ligge lige op til Borre By; ved Fredens Slutning skal de Lybske være blevet tilholdt at genopbygge Kirken. Den følgende Præsteindberetning, 1759, nævner det fejlagtige Aarstal 1513, og tilføjer et ujemlet Sagn om, at Kirken før laa i Vestud By paa Kirkebjerg Aas og først efter Lybækkernes Ødelæggelse blev flyttet til Borre. Kirken, den 1755 siges at være den rigeste Landsbykirke paa Møn, ja i Stiftet, tilhørte Kronen, hvorfra den blev solgt 1769. Fra Liselund overgik den til Selveje 1. Januar 1915¹.

Den fordums Købstad ligger paa en lav Holm i Sydspidsen af en lang smal Sænkning, Borre Mose, tidligere Borre Sø, som i Middelalderen har været en mod Nord aaben, sejlbar Vig. Kirken rejser sig paa det højeste Sted i Byen. Kirkegaardens sentmiddelalderlige Hegnsmur, hvis Sydvesthjørne er nedrevet,

er bæltmuret af Munkesten og Kridtkvadre og omkring Nordvesthjørnet endnu afdækket med Munketegl. En Vestportal har rund Portbue, ommuret med smaa Sten, og flad, oprindelig Dørbue.

Bygningen bestaar af Kor og Skib fra romansk, Taarn, Sakristi og nu stærkt ombygget Vaabenhus fra sengotisk Tid².

Den rummelige, romanske *Murstenskirke*, fra o. 1200—50, har meget skæv Plan. I det regelrette Munkeskifte maaler Stenene 27—28,5 × 12—13 × 8—9 cm (i Triumfgavlen 14 × 10 cm); fem Skifter: 50—51 cm; Fugerne har været ryggede. Riffelhugning findes paa Karmhjørner. De rige Enkeltheder minder om lolland-falstersk Arkitektur og er sikkert paavirkede fra Nordtyskland.

Koret har en tredelt Sokkel, ni Skifter høj over Sylden, med et afrundet Led og derover to Skraakanter; nu er den kun nogenlunde bevaret paa Øst-siden (H. Storck og M. Clemmensen: *Teglstenskirker* Pl. 16). Hjørnerne markeres af smalle Lisener, hvis Tilslutning til Soklen paa Grund af Flikmuringer er ukendelig, men som bryder Gesimsen og fortsætter op til Gavlfoden. Mod Øst findes en Gruppe af tre sammenstillede, ret korte og brede Vinduer, det midterste lukket i Lysningen, de to andre aabne; de er udad dobbelt, indad enkelt faldede, saa at især den ydre Smig kun er smal; Leddet mellem de to ydre False er afrundet, og Rundbuerne ledsages af Prydstik med et Savskifte mellem to Løberskifter af svagt krummede Sten; det midterste Prydstik tangerer de to ydre. Baade mod Syd og Nord har der været et enkelt Vindue med lignende, noget enklere Udstyr, idet Rundbuerne kun har almindeligt Prydstik; det søndre er forlænget nedefter, det nordre staar velbevaret, med tydelig Riffelhugning, bag Sakristiet, kun lukket med en Træluge. Prydstikkene tangerer den rige Buefrisesegims (*Teglstenskirker* Pl. 15), hvis krydsende Rundbuer af krumbrændte Sten hviler paa svagt afrundede Konsoller, og som krones af et Savskifte og øverst af en to Skifter høj Karnisprofil; Buefrisens Felter er hvidkalkede, ogsaa bag Sakristitaget. Den østre Taggavl er glat og bar; i den øverste Spids, som krager ud med et Skraakantskifte, sidder dog en korsformet Glug nær Toppen; Gavlkonturerne er ikke bevarede under de nymodens Kamtakker. Paa Skibets Triumfgavl er der Spor efter et Kortag, der maa have haft Udkrænkning som i Keldby.

Skibets Sokkel er stærkt ødelagt ved Ommuring med Kamp, saa at kun dens øverste Skraakantskifte er kendeligt; i Vaabenhuset og i Taarnet findes dog endnu to Skraakantled. Hjørnerne markeres af Lisener. Iøvrigt er Langsiderne næsten endnu rigere detaillerede end *Koret*, og Enkelthederne paa Nord- og Sydsiden er stærkt varierede. Vinduerne, hvis Tal i hver Side er tre, forenes af et System af Prydarkader, der flankeres af Rektangelfelter. Med en enkelt Undtagelse er alle Vinduerne endnu i Brug, men forlængede nedefter. Paa Nordsiden (Fig. 1), som er den bedst bevarede, har det østre og det vestre

Vindue Rundstav mellem Karmfalsene, og i Vestvinduet (Teglstenskirker Pl. 16) har disse søjleagtige Stave et lille »Klo-Kapitæl« af tysk-lollandsk Type med nedhængende, trekantede Hjørneflige under en lille Platte, alt formet i en enkelt Sten og ikke mere end eet Skifte højt. Midtvinduet nøjes med retkantede Yderfalse, men Prydstikkene over de to østre Vinduer og Arkaden mellem dem har Savtænder som over Korvinduerne, medens de to vestre Buer nøjes med et enkelt Prydstik af Bindere. Arkaderne (Teglstenskirker Pl. 16), af hvilke den vestre er noget beskadiget ved Udmuring for et Jernanker, er tvillingdelte over en retkantet Midtstav med »Kapitæl« af en enkelt, for begge Ender affaset Sten, og de to »skilderiagtige« Felter nærmest Hjørnelisenerne

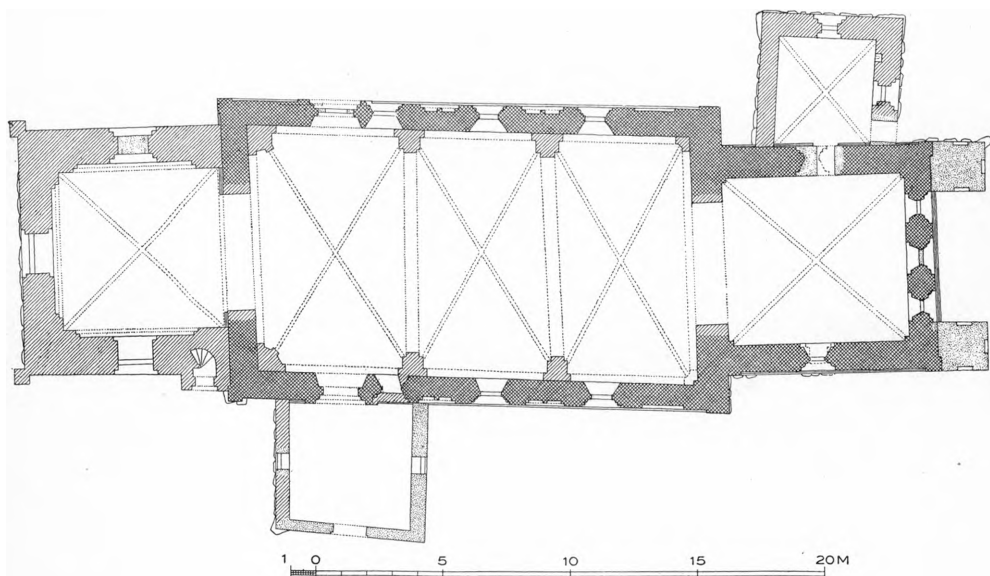

Fig. 2. Borre. Plan. 1: 300. Maalt af C. G. Schultz 1934.

har Rammer med Savtænder af samme Karakter som de rigeste Prydstik. Nordgesimsen (Teglstenskirker Pl. 15) svarer til Korets, men Buerne er større, Savskiftet fortsætter sig ud paa Lisenerne, og Kronprofilen er forsvundet, idet de øverste Kragled er fornyede af Kridtsten. Paa Sydsiden har kun det østligste Vindue Rundstave (uden Kapitæl), men alle Vindues- og Arkadebuer har Prydstik med Savskifte. Af Firkantfelterne er kun det østlige bevaret; det har zigzagmuret Bund, men ingen Markering af Rammen. Sydgesimsens Buer er smaa og lave, og over dem er der en Række kvadratiske Smaafelter, adskilte af Sten paa Højkant (Teglstenskirker Pl. 15). Af Dørene er den søndre endnu i Brug, den nordre omdannet til et lille Vindue. De ensartede Døraabninger, med Karmfalse og med Prydstik af Løbere, sidder begge i svage Portalfremspring, foroven vandret afdækkede med to Skraaskifter; de smigede Indernicher er rundbuede. Skibets Gavle er ligesom Korets Taggavl meget

enkle. Triumfgavlen, som altid har manglet Lisener, har af Udsmykning kun to Stumper Savskifte ved nordre Gavlfod. Den vestre Taggavl, bag Taarnet, brydes af to sidestillede, store Aabninger (185 × 95 cm, i indbyrdes Afstand af 127 cm), begge rundbuede med retkantede Karme; den øverste Gavls spids er udkraget over Skraakant.

I *det Indre* overdækkes Koret af et kuppelagtigt Krydshvælv indbygget i Væggene, i hvis Hjørner der dog er ganske svage, retkantede Fremspring. Vægbuene er runde, Kapperne har Helstens-Tykkelse og Ribberne Rundstavprofil med smaa Sideled; Oversidens Form er næsten pyramidalsk. Den spidse Triumfbue er sikkert senere omdannet. Skibet har haft plankeklædt Bjælkeloft med Hulgesims som i Keldby; nogen Rille findes vel ikke, men den grove, hvidtede Vægpuks (sml. Kalkmalerier) standser paa tredje Skifte under den

Fig. 3. Borre. Kridtkvader, med Indskrift 1516.
I Sakristimuren.

V. H. 1930

nuværende Tagrem, og i det næste Skifte er der hugget Huller med skraa Bund til Knægtene, hvis Afstand har været o. 70—80 cm.

Gotiske Ændringer og Tilføjelser, alle fra Tiden o. 1500 eller senere. Skibets Hvælv, fra o. 1500, hviler paa Vægpillen, der især i Vesthjørnerne er meget store og svære. I Østhjørnerne,

hvor de er spinklere, synes der under Pillerne at have staaet Sidealterborde, hvoraf en meterhøj Kampesten under Sydøstpillerne sikkert er en Levning. Pillerne har profilerede Kragbaand, kun eet Skifte høje, med Rundstav under Skraakant, Hvælvene Halvstensribber og buklede Kapper med Trækhuller (svære, klumpede og uregelmæssige Overribber). Skibets *Tagværk* er fornyet af Fyr, men over Koret findes et sentmiddelalderligt Tagværk (stemmede Stregnumre).

Taarnet, hvis Mure over rejst Syld er af Munkesten i Munkeskifte, har paa Vesthjørnerne smækre, men stærkt fremspringende Lisener. Af Taarnrummets dobbeltfalsede, spidsbuede Vinduer er det nordre tilmuret. Taarnbuen er spids; Hvælvet har falsede Vægbuene, Halvstensribber og buklede Kapper (brede Overribber med Trinsten). Over Vindeltrappehusets Dør, der er fladbuet i spidst Spejl, findes et Stykke Savskifte og en svagt udkragende Trappefrise (Teglstenskirker Pl. 15). Mellemstokværket har en fladbuet Vestglug i Spidsbuespejl og i Væggene Bjælkehuller til et forsvundet Gulv; i Klokkestokværket er der mod Nord et enkelt spidsbuet, til hvert af de andre Verdenshjørner to

fladbuede Glamhuller. Gavlene er ommurede i nyere Tid af smaa Sten, det middelalderlige Tagværk stærkt omsat. I Vejrfløjen læses: 1779.

Sakristiet (Opmaaling i »Foreningen af 3. Dec. 1892«, Aargang 1897, Bl. 12) paa Korets Nordside, sikkert fra 1516—17, er bæltmuret af Kridtkvadre og Munkesten, saaledes at Kridten dominerer. Vinduerne i Nord og Øst er ganske anselige, falsede og fladbuede. Munkesten er brugt i de bloktandmurede Gesimser og i den syvtakkede Gavl med dens vandret delte Blændingssystem: Savskifte, Pibefelter og tre Cirkler, af hvis ledsagende Smaafelter det øverste, paa Toptinden, har korsmuret Midtstav. Det Indre overdækkes af et Hvælv med Halvstensribber (spinkle Overribber med Trinsten). Døren til Koret er fladbuet; i Væggene er der Gemmenicher, hvis Buer er hulede i Kridtsten, de to fladbuede, den tredje kløverbladsbuet (Teglstenskirker Pl. 16). Det spinkle, enkle Tagværk er oprindeligt. I Ydersidens Kridtkvadre er der indridset flere Indskrifter med Minuskelskursiv. Paa Østmuren, i Højde med Vinduets Underkarm, læses: »Anno d(omi)ni mdxvii curatus in Bora« og »D(omi)n(u)s Andreas Rød minister Mats iude« (»I det Herrens Aar 1517 Sognepræst i Borre«, »Hr. Anders Rød Præst Mads Jyde«). I Kvaderrækken derunder, her gengivet uden Udfyldning af de manglende Forkortelser i Aarstallet: »Anno mileno qui... (Bomærke) gente deno pas ... ecerta(n)t borgenses cu(m) libec..« (»Aar 15.. kæmper Borgerne med Lybækkerne«). Og paa Nordmuren i lignende Højde Indskriften (Fig. 3): »dxvi die ge. currus(?) lubec(?) dns andreas rod mdxvi«. (» 516 Ge ... Dag ... Hr. Anders Rød 1516«) Paa en Kvader ved Nordvinduet Buefod er desuden indridset en dragelignende Fisk med snoet Hale og spydformet Tunge, og paa Nordsidens Kridtsten spores seks med rød Farve malede Bomærker, der synes at være jævndrende med Bygningen. 1856 nævnes, at der fra Sakristiet var borttaget en Stenkumme, der med en Stenrende førte ud paa Kirkegaarden, sikkert en Piscina.

Vaabenhuset har kun bevaret sengotisk Murværk i Vestsiden, men er iøvrigt udvidet og ombygget. I Østmuren, som delvis er af mindre Mursten, er i en Kvader indhugget Versaler: »Repar[at]us est hic murus den 2 Oct. A° 1703. Præpos. Renber Past. Baden« (»Denne Mur er istandsat 2. Okt. 1703. Provst Reenberg, Sognepræst Baden«). Sydturen er fornyet i romansk Manér 1870.

Fra 1700'erne stammer dels de lave, svære *Støttepiller* paa Korets Østhjørner, af smaa gule Mursten, med fladrundbuede Blændinger i Siderne, dels de nyere Kronled over Gesimserne, Taarngavlene og Kamtakkerne, der dog ogsaa kan hidrøre fra Kirkens Hovedistandsættelse 1869—70. Paa Korets og Skibets Østgavle er Takkerne nu atter fornyede med Munkesten.

Bygningen, der aldrig synes at have været kalket, staar med blanke Mure; kun Gesimsens Felter og Gavlblændingerne er hvidtede. I Vinduerne sidder Trærammer med Blysprosser. Tagværkerne er hængte med Vingetegl. Ifølge

Danske Atlas skal der paa Kirkegavlen have staaet: Fabian Vollers, 1608, Marsvin³.

1870 skal der i Murene været fundet Spor af smeltet Tagbly, hvad der tyder paa en Brand og ligesom Kamtakernes Fornyelse stemmer godt med Traditionen om den lybske Ødelæggelse. Hvorvidt Lybækkerne maatte bekoste Kirken istandsat, er ikke saa sikkert, men Sakristiet og de gotiske Ændringer gør det ingenlunde usandsynligt, at den i Malmøfreden 1512 bestemte Krigsskadeserstatning ogsaa er kommet Borre tilgode.

KALKMALERIER

Paa Korbuen fandtes 1903 Dekorationer fra o. 1500, mod Nord et Jesu-Monogram, mod Syd en Cirkelstjerne og langs Vestkarmen en Mønsterbort, alt malet med graat og rødbrunt, omtrent som Kalkmalerierne i Stege (S. 216). Paa Skibets Vægpillen var der Planteranker fra 1600'erne. De sparsomme Rester blev atter overkalkede⁴.

INVENTAR

Alterbord, staaende 88 cm fra Østvæggen, muret af Munkesten, med Udkragning tre Skifter under Oversiden.

Altertavle i Senrenaissance (Fig. 4), med malede Aarstal 1627. Den slanke Tavle har baade foran Storstykket og det brede Topstykke to Par korintiske Søjler. De tunge Storsøjler hviler paa et Gesimsfremspring over det spinkle, svage Postament. Paa Storingernes Kanter sidder Englebørn, og i Stedet for Topvinger staar paa Storgesimsen to Englebørn med Kristi Kors og Hudflettelses-søjle; Topkartouchen krones af en velsignende Kristusfigur. Midtfeltets oprindelige Maleri, paa Træ, 103,5 × 77,5 cm, forestiller Nadveren, i en Søjlehal; forneden er Maleriet signeret med et Bomærke og JLL. Ogsaa Topstykkets Korsfæstelsesmaleri er oprindeligt, medens Snitværkets nyere brogede Staf-fering dækker den oprindelige. I Fodstykkets smaa Sidefelter findes Lensmanden Peder Basse og Fru Sophie Parsbergs Vaaben og Forbogstaver samt ved hvert Vaaben Aarstallet 1627. I Topkartouchen er malet C 4 under lukket Krone. Alle Indskrifter er opmalede paa Grundlag af ældre; i Fodstykket: 1 Corinth. 11, 29; i Storstykkets Sidefelter: Nadverordene; paa Storgesimsen: Matthæus 11, 28 (paa Latin) og Aarstallet 1627; paa Topgesimsen latinsk Skriftsted. Paa Bagsiden: 1862 blev Borre Kirke malet.

Altarsølv. *Kalk* af kbh. Prøvesølv 1708, med sekstunget Fod, hvorpaa fæstet et støbt Krucifiks; sekskantet Skaft, Knop med kvadratiske Rudetoppe, hvori

graverede Versaler: Iehsus(!) og Mellemflige med graverede Blomster; det halvkugleformede Bæger er senere forhøjet; delvis udslidt Mestermærke, vistnok for Hans Nielsen Wolgast (Olrik 197); under Foden indprikket: »Borre Kirkes 1708Weyer51 lodt«.

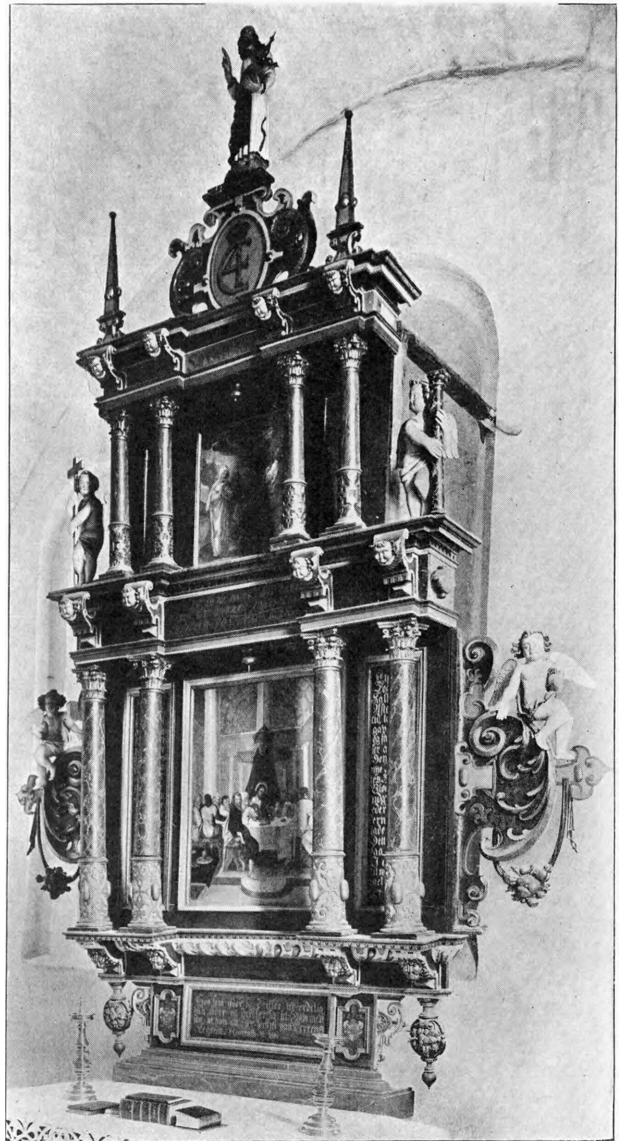
En Kalk blev 1666 solgt til Ørslev (S. 926). *Disk* af kbh. Prøvesølv 1807 (?) med graveret Cirkelkors og paa Bagsiden Indskrift: »Bekostet til Borre Kirke af dens Ejer Aar 1807«; Mestermærke: CW. *Oblatæske* af kbh.

Prøvesølv 1727, rund, med æggestavagtig Bukkelkant paa Laaget og graveret Baandakanthus med Klokkeblomster paa Laaget og Siden; Mestermærke for J.P. Komløv 1721 (Olrik Nr. 293).

Vinkande af kbh. Prøvesølv 1745, med bladformet Gæk og Hank; under Tuden graveret: »Borrhe Kirchis Alter Kande Bekostet af Kirchen Anno 1745«; udslidt Mestermærke, vistnok for J. J. Schowert (Olrik 263). Ifølge Herredsbogen er en Kande købt fra Stege Kirke 1699⁵. *Sygekalk*, med sekstunget Fod, sekskantet Skaft, seksdelt Knop med Midtkant; paa Bægeret graveret: »Borrhe Kirche paa Møen tilhørende«. I Bægeret er indsat Vinbeholder og Oblatgemme. Vistnok samtidig med Alterkanden, men uden Stempler.

†*Monstrans* blev afleveret ved Indkrævningen af en Sølvskat o. 1530—50 (sml. S. 227).

†*Røgelsekar*, nævnes 1856 i Sakristiet og er muligvis nu i Elmelunde.

Hude 1903

Fig. 4. Borre. Altertavle 1627.

Alterstager med rigt profilerede Skafter (Baluster og Vase-Led). Fra o. 1650.

Alterskranke af firkantet Stangjern med Messingknopper og dobbelt Frontlaage med Krydsbaand; fra o. 1800.

Font af Eg, forfærdiget 1722 af Snedker Christian Frederik Larssøn, Stege (Rgsk.). Fonten, der er uden Laag, er nu rødgraat marmoreret. Paa Vaabenhusloftet ligger en tarvelig Fontehimmel med udsavede Bøjler og Topstykker. *Fad* af

sydtysk Arbejde, Tvm. 44 cm, med Marie Bebudelse omgivet af Minuskelring; paa Randen indstemplede Ornament og graverede, men stærkt slidte Skjolde med Bomærker, Bogstaverne I T N W E A D og S N 1639.

Prædikestol i Højrenaissancelstil (Fig. 5) med malet Aarsstal 1591. Storfelternes Baandslyng-Arkader, som krones af Topkartoucher, omfatter Kartoucher med Relieffer: Petrus med Nøgle, Jakob d. y. med Valkestang, Kristus med Verdenskuglen, Johannes med Kalk og Thomas med Spyd. Paa Stolens Hjørner er der kvindelige Hermer, næsten fritstaaende. Oprindelige er den glatte Underbaldakin, Trappepanelet, som langs en Bro mellem selve Trappen og

Fis. 5. Borre. Prædikestol 1591.

Hude 1903

Stolen har Baandslyng-Arkader, og Rygskjoldet, med glat profilerede Arkader. Ny Fyrretræshimmel. Stolen staar i Egetræ med delvis Staffering, blaat, rødt, grønt og Guld. Indskrifterne er kopierede efter de oprindelige. Paa Frisen: »Verbum domini manet in æternum anno 1591«, i Postamentfelterne: Johannes 3,16 paa Dansk. Paa Rygskjoldet: »Pietas habet promissiones præsantis et futuræ vitæ. H : Niels Hanssøn Borrhe« (»Fromhed har Forjættelser for det nærværende og det tilkommende Liv«). Opgangen er egetræsmalet; i Felterne spores Ornament, grønlig paa graablaa Bund, vistnok fra Begyndelsen af 1700'erne.

Stolestader, aabne, egetræsmaalede; efter Tegning af Landskabsmaler Aagaard

1870⁵. Paa den øverste Stol saavel paa Mandfolke- som Fruentimmersiden fandtes 1755 to Vaaben, som nu er indfattede i en moderne Ramme, egetræs-malede og ophængte i Taarnrummet. Under Gavltrekanter med Tandsnit er skaaret Munks og Skeels Vaaben i Ungrenaissancestil; det førstnævnte 32, det andet kun 26 cm bredt. Over det ene af Skeel-Vaabnene er i Gavltrekanter indskaaret Aarstallet 1568 med nymodens Cifre, men svarende til Snitværkets Alder. Vaabnene henviser til Peder Munk, Lensmand paa Stege 1568—1596, gift med Karen Skeel³. 1856 siges, at Stolestaderne var som i Keldby.

Lysekroner. 1) Med seks volutsvungne Arme og to Sæt Ornamentbøjler; som Topfigur en flakt Ørn; paa den store Hængekugle er indridset: »Denne Liuse Krone hafver Hans Nielsen gifved til Borre Kiercke Anno 1697 den

1. January.« Smedejernsstangen har nederst et Led med fire Vingeornamenter af Smedejern, kronede af Bogstaverne HN og S.

2) Lille, med seks Arme, pæreformet profileret Kugle, hvorpaa graveret A M C E C. Fra Begyndelsen af 1700'erne.

To *Lysearme*, hver til to Lys, anbragt ved hver Side af Korbuen; paa Vægpladerne er graveret med Skriveskrift: »Foræret til Borre Kierke af Degnens Kone Kierstine Ammentorpf, som døde den 27. Juni Ao 1762.«

Taarnur af Smedejern; paa en af Stativstængerne er indhugget: »HE R NB 1596(?)«. Sejerværket blev »flyet« 1670—71 (Rgsk.).

Klokker. 1) »Aus dem Feuer bin ich gefloen Felix Fuchs hat mich goen Anno 1637«. Tvm. 97,5 cm.

2) Med tomt Skriftbaand mellem Akanthusbladrækker; paa Klokkelegemet er indridset efter Støbningen: »M M R B H P Baden o c K P D H I S R H S N L Fønbo M C D H N S o c A D P D 1698«. 1755 siges, at Klokken er bekostet af Sognemændene, da Magister Morten Reenberg var Provst, Hr. Peder Baden (gift med Kristense Peders Datter) var Præst og N. L. Fønbo Kirkeværge. Tvm. 64,5 cm.

GRAVMINDER

Mindetavle over Faldne 1864.

†*Begravelse* under Taarnet, nu helt sløjfet. Den blev købt 1703 af Kaptejn Friedrich Bülow⁶. Heri, siges 1755, var nedsat Major Bülow med Frue, hans Søn Major Lorentz Friedrich Bülows tvende Fruer, den første født Baronesse af Haxthausen, den anden født Brüggman. Endvidere nogle Børn af daværende Kaptajn ved de Nationale, nu Oberstløjtnant ved den kgl. Livgarde til Fods Büow, men paa disses Kister var ingen Inskriptioner. 1759 siges, at der i de Bülowers Arve-Begravelse kun stod een Kiste.

†*Begravelseskælder* under Sakristiets Gulv undersøgt og derefter tilkastet

1880. Her stod 6 Voksne- og 11 Barnekister, med forrustede Jernbeslag, hvoriblandt Forbogstaver og Aarstal; Efternavnene begyndte i de fleste Tilfælde med B, Aarstallene var 1695, 1696, 1699. En Kiste af afvigende Form havde et med Sømhoveder dannet: P. J. D. Anno 1706. Sandsynligvis tilhørte Fler-tallet af Kisterne Familien Bülow⁷. 1755 siges, at Præsternes Begravelse var i Sakristiet. 1856 omtales, at der under Sakristigulvet stod en Ark, med buet Laag og fire Taskelaase; formedelst sin Højde kunde den ikke oplukkes. Desuden fandtes her flere Kister, medens 10 var nedgravet paa Kirkegaarden.

To med sort overtrukne *†Kaarder*, som havde tilhørt Ritmester Ziegler og Løjtnant Munk, begge begravne i Kirken, var 1755 ophængt i Kirken⁸.

KILDER OG HENVISNINGER

Regnskaber 1661—72, 1700—1770 (RA og LA). — Kaldsbøger 1738—1846, fra 1882 (ved Embedet). — Præsteindberetninger 1755 (NM), 1759 (LA). — Museumsindberetninger af Henry Petersen 1880, C. A. Jensen 1915. Revideret af C. A. J. og V. H. 1930. C. Bågøes Notebog 1856 (NM).

Opmaalingen. H. Storck og Mogens Clemmensen: Danske Teglstenskirker. 1918. S. 5, Pl. 11—16 (maalt af Helge Møller).

Fr. Bojsen: Borre Kirke. Præstø Amts Aarbog 1913, 62—71. — Jan Steenberg: Lolland-falstersk Kirkearkitektur. Lolland-Falsters hist. Aarbog 1933, 37 f.

¹ Allen: De tre nordiske Rigers Historie. I, 520. ² Efter Maalinger foretagne af Sognepræst Kisum, Elmelunde, afviger Taarnets Vestende $4,25^\circ$ til Vest fra astronomisk Nord, og da Koret trods Skibets Skævhed er nogenlunde parallelt med Taarnet, vil det sige, at Korets Orientering afviger godt 4° mod Nord fra astronomisk Øst. ³ Da. Atlas VI. 1774. S. 434 f. Det siges her, at Stolene havde Peder Brahes og Sophie Podebuskes Vaabner. ⁴ Indberetning af Eigil Rothe 1903 (NM). ⁵ Præstø Amts Aarbog 1913, 69. ⁶ D. A. II, 147. ⁷ Rygtet gik 1880, at der i denne Kælder stod en Kiste med Kobberpenge, en af Lybækkerne indkrævet Skat. ⁸ Præsteindberetningen 1755; D. A. VI, 434, har fejlagtig refereret det som to Faner.

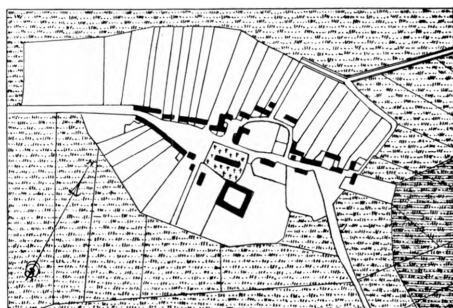

Fig. 6. Borre 1809.